El Jardí de Sant Gervasi i Sarrià | 132 | Octubre - 2026 | diarieljardi.cat @diarieljardi

Expansió demogràfica i transformació social

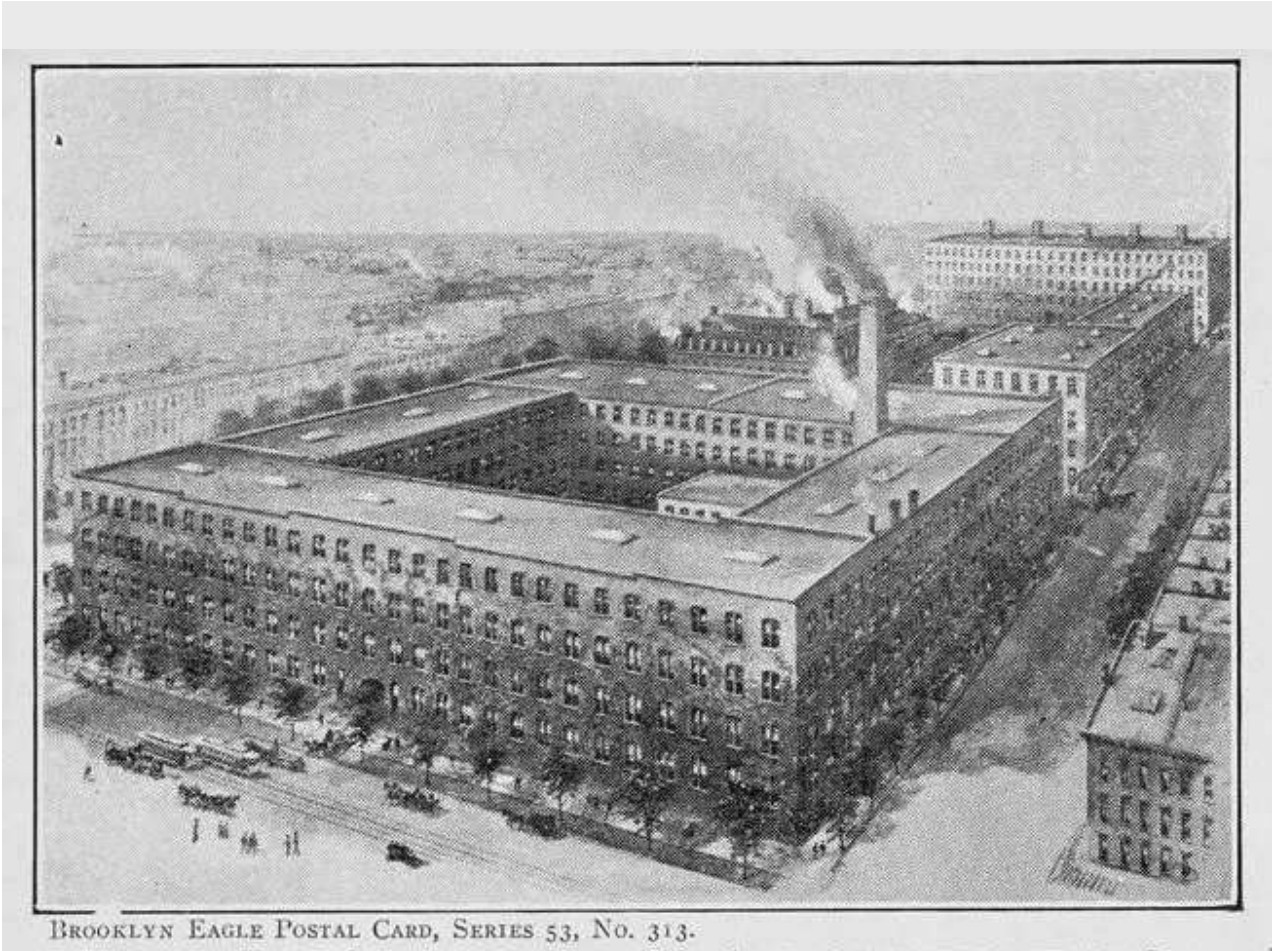

La fàbrica d'Ansonia Clock Company, situada entre les avingudes 7 i 8 i els carrers 12 i 13, Brooklyn, Nova York. Coneguda com la "fàbrica de rellotges més gran del món". Wikimedia commons

CRISTINA JUNYENT

Després del descobriment d'Amèrica, Europa va viure un increment demogràfic gradual, impulsat per la millora de les tècniques agrícoles i l'expansió del comerç intercontinental. Entre els segles XVI i XVII, la població europea, encara marcada per epidèmies de pesta i de còlera, començava a recuperar-se de segles de crisis recurrents. Malgrat la mort de milions de persones per malalties com la pesta negra o la febre tifoide, les ciutats i els pobles experimentaven un augment moderat de la natalitat i una lenta concentració urbana, que començava a configurar un mapa social més complex, amb l'ascens d'una burgesia comercial i la consolidació de monarquies centralitzades.

La Revolució Científica i el naixement del mètode científic

Amb la Revolució Científica dels segles XVI i XVII, Europa va experimentar un canvi radical en la comprensió del món natural. Filòsofs com Francis Bacon i René Descartes, i científics com Nicolaus Copèrnic, Galileu Galilei i Isaac Newton, van substituir la tradició aristotèlica —que prioritzava la raó i l'observació passiva, les causes finals i els principis deductius, i veia la Terra com el centre de l'univers-per un mètode basat en l'experimentació controlada, l'observació sistemàtica i la demostració empírica.

Es van establir lleis matemàtiques per explicar els moviments celestes, la gravitació i els fenòmens físics. La biologia va abandonar les especulacions escolàstiques i va passar a l'observació directa i l'experimentació, amb descobriments com la circulació sanguínia de William Harvey i els microorganismes de Antonie van Leeuwenhoek, que van assentar els fonaments de la fisiologia i la taxonomia. Paral·lelament, la química va deixar enrere l'alquímia i els quatre elements per adoptar un mètode experimental i quantitatiu, amb Robert Boyle i Antoine Lavoisier, que van definir el concepte modern d'element químic, van establir les lleis dels gasos i el principi de la conservació de la massa.

El mètode científic va promoure una manera de pensar crítica i sistemàtica, que qüestionava les creences tradicionals i feia de la matèria un objecte d'estudi rigorós i mesurable. Aquest canvi intel·lectual preparava el terreny per a la Il·lustració, que transformaria no només la ciència, sinó també l'educació, la tecnologia i i la societat, en fomentar la curiositat i l'intercanvi de coneixements.

La Il·lustració i la difusió del coneixement

La Il·lustració, al segle XVIII va ser un moviment intel·lectual que defensava la raó, la ciència i l'educació com a instruments per millorar la societat, superar la ignorància i reformar institucions polítiques i econòmiques. Pensadors com Voltaire, Montesquieu i Rousseau van promoure la llibertat de pensament, els drets individuals i la crítica a l'absolutisme, mentre projectes com l'*EncyclopédieL*, de Diderot i d'Alembert recopilaven i difonien tot el saber humà, fent-lo accessible i fomentant l'esperit crític.

A Catalunya, la Il·lustració es va manifestar en centres d'ensenyament, societats econòmiques i acadèmies científiques, com la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (RACAB) i la Junta de Comerç, que van modernitzar l'agricultura, el comerç i la indústria, adaptant els coneixements europeus al context local.

Revolucions liberals i nous drets

Les idees il·lustrades del segle XVIII qüestionaven l'autoritat establerta i defensaven drets naturals universals. La Revolució Americana (1776) va demostrar que era possible fundar una societat basada en la llibertat i els drets civils, mentre que la Revolució Francesa (1789) va sacsejar Europa proclamant llibertat, igualtat i fraternitat. Aquestes transformacions van afavorir l'abolició progressiva de l'esclavitud en diversos països i la igualtat jurídica entre ciutadans, i la desaparició de molts privilegis de l'Antic Règim, tot inspirant reformes polítiques i legals arreu d'Europa.

La transició demogràfica

Cap al segle XVIII i principis del XIX, Europa va iniciar la transició demogràfica. La disminució de la mortalitat infantil i la millora de l'estabilitat alimentària van accelerar el creixement de la població. Alhora, la urbanització i l'expansió de la classe treballadora, cada cop més conscient del seu paper econòmic i polític, modificaven profundament l'estructura social. Malalties com la verola o el tifus continuaven essent un fre demogràfic, però els avenços en medicina preventiva i les primeres vacunes començaven a alterar aquesta dinàmica.

L'augment de la població i la concentració urbana també van afavorir l'aparició de moviments socials i polítics que reclamaven més participació ciutadana, llibertats i justícia social.

La Revolució Industrial

La Revolució Industrial, iniciada al Regne Unit a mitjan segle XVIII i estesa a Europa i als Estats Units durant el segle XIX, va comportar una transformació econòmica i social sense precedents. La mecanització de la indústria tèxtil, la mineria del carbó i la introducció de la màquina de vapor van multiplicar la producció i van alterar profundament la vida quotidiana.

L'augment de la població —afavorit per les primeres millores sanitàries i alimentàries-trobava oportunitats laborals a les fàbriques i a les ciutats en expansió. Tanmateix, la industrialització també comportava fortes desigualtats, condicions laborals extremes i nous desafiaments sanitaris, amb brots de còlera i tuberculosi que afectaven especialment les masses urbanes.

Cap a la modernitat

Europa transitava d'una societat agrícola i fragmentada a un continent industrial, amb ciutats dinàmiques i una població en creixement. Els avenços científics, les revolucions polítiques i el desenvolupament industrial van assentar les bases de la modernitat. La industrialització va continuar evolucionant amb la Segona Revolució Industrial, basada en l'electricitat, el petroli i la producció en cadena; la Tercera, impulsada per l'electrònica, la informàtica i les telecomunicacions; i la Quarta, que integra la intel·ligència artificial, la robòtica, Internet de les coses i la biotecnologia. Aquestes transformacions han consolidat un món cada vegada més interconnectat i han redefinit profundament la producció, el treball i les relacions entre les persones i amb el seu entorn.